

5. Кин Е.В. Профессиональная деформация сотрудников ОВД, пути и средства ее профилактики и устранения / Е.В. Кин // Вісник ун-ту внутр. справ. – 1999. – № 8. – С. 164–167.
6. Кудрявцев С.В. Конфликтологический анализ криминогенных ситуаций / С.В. Кудрявцев // Насилие, агрессия, жестокость: криминально-психологическое исследование. – М., 1990. – С. 98–112.
7. Алексеева Л.В. Судебно-психологическая экспертиза эмоциональных состояний : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.06 «Юридическая психология» / Л.В. Алексеева. – М., 1996. – 20 с.

УДК 159.934:378.634

ЮРИДИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ АДВОКАТОМ ПОСЛУГ НАРКОЗАЛЕЖНИМ ОСОБАМ

Скрябін О.М., адвокат, к.ю.н, доцент

Запорізький юридичний інститут

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

У статті досліджено юридично-психологічні аспекти надання адвокатом послуг наркозалежним особам. Представлені статистичні дані наркоманії в Україні. Пропонуються рекомендації по наданню юридичних послуг адвокатом наркозалежним особам та психологічні особливості спілкування адвоката з клієнтом. Розроблені пропозиції щодо внесення змін у розділ XIII Кримінального кодексу України “Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров’я населення”.

Ключові слова: наркозалежні особи, кримінальний жаргон, адвокатська діяльність, психологічні особливості, кримінальна відповідальність.

Скрябин А.Н. ЮРИДИЧЕСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ АДВОКАТОМ УСЛУГ НАРКОЗАВИСИМЫМ ЛИЦАМ / Запорожский юридический институт Днепропетровского государственного университета внутренних дел Украины, Украина

В статье исследованы юридическо – психологические аспекты предоставления адвокатом услуг наркозависимым лицам. Представлены статистические данные наркомании в Украине. Предлагаются рекомендации по предоставлению юридических услуг адвокатом наркозависимым лицам и психологические особенности общения адвоката с клиентом. Разработаны предложения относительно внесения изменений в раздел XIII Уголовного кодекса Украины “Преступления в сфере обращения наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов или прекурсоров и другие преступления против здоровья населения”.

Ключевые слова: наркозависимые лица, криминальный жаргон, адвокатская деятельность, психологические особенности, уголовная ответственность.

Skriabin A.N. LEGAL ARE PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF GRANT BY ADVOCATE OF SERVICES TO NARCODEPENDENT PERSONS / Zaporozhzhya legal institute of the Dnepropetrovsk state university of internal affairs of Ukraine, Ukraine

In the article explored legal are psychological aspects of grant by the advocate of services to the narcodependent persons. It is pointed statistical these drug addictions in Ukraine. Recommendations after the giving of legal services are resulted by an advocate to the narcodependent persons and psychological features of intercourse of advocate with a client. Developed are represented in relation to bringing of changes in the section of the XIII Criminal code of Ukraine of “Crime in the field of appeal of narcotic facilities, psykhotropnykh matters, their analogues or prekursorov and other crimes against the health of population”.

Key words: narcodependent persons, criminal jargon, advocate activity, psychological features, criminal responsibility.

Останні п'ять років в Україні спостерігається зростання наркоманії. Сьогодні наркозалежність поступово “молодіє”, середній вік людей, що вживають наркотичні засоби, стабільно знижується. За даними МВС, на сьогоднішній день офіційно налічується близько 500 тис. наркоманів, з них 171,6 тис. вживають наркотичні засоби регулярно. При цьому близько 5 тис. наркозалежних осіб не досягли 18 років. Статистика Мінохоронздоров'я ще більш тривожна: в Україні вживають важкі наркотики близько 550 тис. осіб. Щорічна кількість наркоманів у нашій державі, за даними МВС, збільшується в середньому на 5-10 % [1]. У зв'язку з ростом наркоманії підвищується і рівень злочинності наркозалежних осіб, які скоюють злочини, передбачені Кримінальним кодексом України (далі по тексту КК України) [2]. До адвокатів за юридичною допомогою звертаються різноманітні категорії громадян, за матеріальним станом, за віком, за соціальним походженням, серед яких зустрічаються і наркозалежні особи, які скоїли злочин, передбачений розділом XIII Кримінального кодексу України “Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення”. Саме цьому аспекту буде присвячена наша стаття.

Проблеми інституту захисту прав і свобод людини та громадянина, досліджували: К.Н. Апраксін, Т.В. Варфоломеева, Д.П. Ватман, В.В. Медведчук, О.Р. Михайленко, М.М. Михеєнко, В.В. Молдован, П.В. Хотенець, М.Й. Штефан та ін. Дослідженням застосування психологічних знань в адвокатській діяльності займалися такі вчені, як Я.С. Аврах, А.М. Бандурка, В.В. Бедь, С.П. Бочарова, Э.В. Землянська, О.В. Синсокий та інші науковці. Однак юридично – психологічні аспекти надання адвокатом послуг наркозалежним особам у науковій літературі не достатньо досліджені, та є сьогодні актуальними.

Метою статті є виявлення юридично-психологічних аспектів надання адвокатом послуг наркозалежним особам та розроблення пропозицій щодо внесення змін у розділ XIII Кримінального кодексу України “Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення”.

Психологічними і соціальними чинниками ранньої наркотизації в сучасній Україні є:

- збільшення “проблемних” сімей, де батьки або інші родичі зловживають алкоголем чи вживають наркотичні засоби (деякі опитані підлітки засвідчили, що вперше отримали наркотик від одного з батьків, а 7% респондентів віком 16-17 років мають старших братів чи сестер, які курять марихуану або гашиш);
- погіршення психологічного клімату в сім'ях, конфлікти, сварки, непорозуміння внаслідок зростання соціально-економічних негараздів, що передусім позначається на взаєминах батьків і дітей, спричинюють їх емоційну віддаленість один від одного;
- відсутність чіткої цілеспрямованості в житті молоді, песимістичне ставлення до своїх життєвих перспектив, високий рівень молодіжного безробіття, суттєві фінансові обмеження багатьох молодих людей щодо якісного професійного навчання та здобуття вищої освіти тощо [3].

Серед багатьох причин, які штовхають сучасну молодь на вживання наркотиків, зазначимо також бажання підлітка бути “своїм” у колі однолітків, страх, що їх будуть зневажати в групі. Зайве вживання кокаїну і кокаїнізм (кокаїнова наркоманія) нерідко супроводжується практично виправданням “Кокаїн це престижно”. Тому однією з обставин, чому наркомани не можуть кинути вживати наркотики і психологічно не

залежати від них, є абсолютна відсутність в осіб, які вживають наркотичні засоби – внутрішнього контролю [4].

Першим наркотиком, який спробували молоді люди у компанії, за соціологічними даними найчастіше є марихуана або гашиш. З 15-17-річних респондентів уперше спробували: 11% – марихуану і гашиш, 1% – седативні засоби без припису лікаря, 2% – взагалі не знали, який саме наркотик вони вживали.

Додатковим фактором ризику залучення молоді до наркоманії є широка та налагоджена мережа виробників і продавців наркотичних засобів в Україні. Серед місць, де можна придбати, наприклад, марихуану, гашиш та інші галюциногени, молодь називає дискотеки, бари, вулицю, парки і навіть школу.

За даними досліджень, 15 % молодих людей віком 15-22 роки і 4% 10-14-річних підлітків стверджували, що на території школи чи на робочому місці або в місцях громадського користування (пошта, магазин, аптека тощо) їм пропонували, продавали чи давали наркотичні засоби.

Стурбованість викликає також неадекватне сприйняття молоддю загрози наркотизації. На думку 5% респондентів віком 10-22 років, періодичне вживання марихуани або гашишу не може зашкодити здоров'ю людини, 11% вважають, що при цьому існує лише невеликий ризик.

Стосовно регулярного вживання марихуани чи гашишу ці показники становлять відповідно 3 і 2 %. Більш критично молодь ставиться до ін'єкційної наркоманії. Проте є й такі, котрі не вбачають ніякого ризику або вважають невеликим ризиком для здоров'я випадкове (1, 2 рази) вживання амфетамінів (вінту, солутанута тощо) [3].

Вважається, що ступінь наркозалежності може бути оцінений за наступними критеріями:

- більше або менше наркотиків став вживати наркоман за минулий період;
- чи використовує, крім основного наркотика, інші стимулятори (комбінація завжди гірша – зокрема для здоров'я наркомана);
- стан фізичного здоров'я: шкіри, зубів, нігтів, легень, печінки);
- наявність психіатричних ускладнень (психозу, інтелектуальних розладів, страхів тощо);
- сімейні і соціальні показники (сімейний стан, діти, дружина, соціальні зв'язки з оточуючими друзями, працевлаштування і таке інше);
- взаємостосунки із законом (арешти, приводи, штрафи, судимості сильно позначаються на здоров'ї наркомана – після тимчасової вимушеної стриманості і сильного стресу наркомани набагато частіше збільшують дози) [1]

Соціальні зв'язки, що збереглися, безумовно, роблять усі спроби допомогти наркоману позбутися наркотичної залежності. Якщо ж наркоман вже втратив сім'ю, роботу, колишніх друзів, то найчастіше після реабілітації він починає знову приймати наркотик.

Існують ознаки, за якими адвокат може розпізнати вживання клієнтом наркотичних засобів:

- сліди від ін'єкції на частинах тіла, венах;
- незвичайне збудження, балакучість, плутана мова;
- вузькі або розширені зіниці;
- підвищена ранимість, образливість;

- низький рівень самотурбованості, нездатність поклопотатися про себе;
- низький рівень самооцінки, що поєднується із завищеною самооцінкою (як правило, під час прийому наркотиків або після нього);
- порушення взаємостосунків, низька фрустраційна стійкість, нестерпність відмов, негативних відповідей, що частіше всього провокує грубе ставлення до близьких людей.

При цьому однозначна відповідь про вживання наркотиків дає тільки присутність їх в біорідині – крові або сечі. Наявність або відсутність наркотика визначає спеціальне токсикологічне обстеження в лабораторії наркологічної медекспертизи. По аналізах визначаються доза і вид наркотика, наявність у крові антитіл до препарату. При цьому антитіла до марихуани можуть виявлятися в крові протягом місяця після вживання.

На думку О.В. Синеокого [5, 360], при проведенні бесіди адвоката з особою, яка знаходиться в стані наркотичного сп'яніння, надзвичайно важливо контролювати зовнішні параметри поведінки, оскільки по них можна визначити мотивацію (деколи неусвідомлювану) їх подальших дій.

Дуже часто в адвокатській практиці, клієнти-наркомани при проведенні бесіди з адвокатом використовують кримінальний жаргон. Володіння кримінальним жаргоном завжди використовувалося злочинцями як засіб самоствердження в злочинному середовищі, підкреслення уявної переваги над іншими людьми.

Кримінальний жаргон можна розділити на три групи: 1) загальнокримінальний жаргон, яким користуються як професійні злочинці, так і звичайні (“побутовці,” засуджені за хуліганство тощо); 2) спеціальні професійні злочинські жаргони, властиві певним “професіям” злочинців: шулерам, наркоманам, кишеньковим злодіям, вимагачам тощо; 3) тюремний жаргон, що вживається спільністю злочинців, але в основному в місцях позбавлення волі і утримання під вартою [6].

Розуміння кримінального жаргону відноситься до комунікативної компетентності адвоката. Знання адвокатом кримінального жаргону сприяє розумінню психології злочинців. Некомпетентний адвокат не зрозуміє з таких випадково почутих від клієнта-наркомана слів, як “весела трава”, “ширка”, “колеса”, “трем”, “баян”, “бульбулятор”. Але професіоналу це багато що скаже про наркотичні засоби та засоби, за допомогою яких їх вживають. За допомогою кримінального жаргону, адвокат також може зрозуміти, до якого кримінального середовища відноситься клієнт. Наприклад, слово “колеса”, яке в українській мові використовується як колеса від транспортного засобу, у злочинців може використовуватися в розумінні – черевики, взуття, ноги, очі, а в наркоманів – наркотичні пігулки, трамадол.

У разі нерозуміння адвокатом кримінального жаргону, який використовує клієнт захисник може показати свою некомпетентність та непрофесіоналізм, однак знання адвокатом кримінального жаргону не дає права захиснику при спілкуванні з клієнтом використовувати у своїй лексиці жаргон. У протилежному випадку адвокат може показати низький рівень свого етикету та відношення до кримінального середовища, у зв'язку з чим клієнт може прийняти адвоката за “свого” та почати звертатися до нього на “ти”. Таким чином, для підвищення рівня своєї професійної компетентності адвокат повинен вивчати кримінальний жаргон за допомогою словників жаргону, щоб розуміти клієнтів кримінального світу, серед яких зустрічаються наркозалежні особи.

На наступному етапі нашого дослідження, ми провели аналіз розділу XIII Кримінального кодексу України “Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення” [2], після чого ми виявили певні проблемні питання, з якими стикаються

адвокати в практичній діяльності. Так, найбільш поширеним видом злочинів у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин є злочин, який передбачений ст.309 КК України “Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту”, санкція статті якої передбачає штраф від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до двох років, арешт на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Привертає на себе увагу ч.4 ст.309 КК України, яка передбачає, що особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені ч.1 ст. 309 КК України.

Таким чином, умовами звільнення від кримінальної відповідальності є сукупність певних обставин:

- 1) добровільний характер звернення особи до лікувального закладу (зокрема, вимагається, щоб таке звернення не було пов’язане з її викриттям у вчиненні злочину);
- 2) особа розпочала лікування від наркоманії.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України за редакцією М.І. Мельника, М.І. Хавронюка [7] передбачає, що особа визнається такою, що розпочала лікування від наркоманії, як у тих випадках, коли її поміщено в стаціонарний лікувальний заклад, так і тоді, коли її почали лікувати амбулаторно, а також коли вона поставлена на чергу для госпіталізації.

Після аналізу ст.309 КК України виникає багато питань, які потребують наукового та практичного дослідження:

По-перше: виходячи зі змісту ч.1 ст.309 КК України, до кримінальної відповідальності можуть притягуватися особи, які не вживали наркотичні засоби, оскільки стаття передбачає кримінальну відповідальність за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту. Тоді постає питання: “Навіщо особі добровільно звертатися до лікувального закладу і розпочинати лікування від наркоманії, якщо їй інкримінується ч.1 ст.309 КК України?”.

По-друге: обвинувачена особа за ч.1 ст.309 КК України звертається в стаціонарний лікувальний заклад, встає на чергу для госпіталізації, після цього суддя звільняє від кримінальної відповідальності особу за ч.4 ст.309 КК України. Але які гарантії, що особа буде продовжувати лікування від наркоманії?

По-третє: яким чином лікарю та судді перевірити добровільний характер звернення особи до лікувального закладу?

У зв’язку з прогалинами в Кримінальному кодексі України та нечітким регулюванням, у практичній діяльності часто трапляються випадки, коли адвокати при наданні юридичної допомоги особам, які скоїли злочин, передбачений ч.1 ст.309 КК України, не страждають від наркоманії і не потребують лікування від неї, пропонують добровільно звернутися до лікувального закладу і розпочати лікування від наркоманії, для того щоб ухилитись у такий спосіб від кримінальної відповідальності за вчинений злочин. Але відповідно до статті 1 Закону України “Про адвокатуру” від 19 грудня 1992 року [8] завданням адвокатури є сприяння захисту прав, громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства. Надання таких консультацій особам, які обвинувачені за ч.1 ст.309 КК України, може призвести до підвищення наркоманії в Україні та

звільнення від кримінальної відповідальності таких осіб. Завданням адвоката є захист прав громадян, а не надання допомоги особам обходити закон.

Для вирішення цих проблем, пропонуємо:

По-перше: скорегувати ч.4 ст.309 КК України та викласти її в такій редакції: “Особа, яка страждає від наркоманії, добровільно звернулася до лікувального закладу і пройшла курс лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою статті 309 КК України”.

По-друге: страждання та залежність від наркоманії повинно підтверджуватись певними документами. З цією метою, слідчий, при наявності кримінальної справи відносно обвинуваченого за ч.1 ст.309 КК України, зобов'язаний направити особу для проходження експертизи на виявлення залежності та страждання особи від наркоманії.

По-третє: лікарі при перевірці осіб, які добровільно звернулись до лікувальних закладів, повинні перевіряти за допомогою аналізів залежність від наркоманії та вживання наркотичних засобів такою особою. За допомогою аналізів можливо визначити дозу і вид наркотика, наявність у крові антитіл до препарату. При цьому антитіла до марихуани можуть виявлятися в крові протягом місяця після вживання [1]. У разі невиявлення лікарями антитіл у крові та сечі осіб – відмовляти таким особам у проходженні курсу лікування.

Після аналізу статті 316 Кримінального кодексу України “Незаконне публічне вживання наркотичних засобів” ми прийшли до висновку що ця стаття потребує змін, так як суб'єктами цих видів злочинів є особи які незаконно публічно вживають наркотичні засоби. Законодавець може надати можливість таким особам встати на шлях виправлення, шляхом добровільного звернення до лікувального закладу і розпочатку лікування від наркоманії. Злочин за ст.316 КК України вважається закінченим з моменту публічного вживання наркотичних засобів, у зв'язку з цим у суб'єкта злочину буде залежність від наркоманії. Таким чином, ми пропонуємо ст.316 КК України доповнити п.3, який викласти у такій редакції: особа яка незаконно публічно вживала наркотичні засоби, добровільно звернулася до лікувального закладу і пройшла курс лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою статті 316 КК України.

Таким чином, на підставі викладеного та керуючись досвідом адвокатської практики, Кримінальним кодексом України та наукової літератури вважаємо, що внесення змін у Кримінальний кодекс України допоможе притягувати винних осіб до кримінальної відповідальності належним чином, а осіб, які бажають стати на шлях виправлення, виправитися та звільнитися від кримінальної відповідальності.

Перспективним напрямком подальшого наукового дослідження може стати психологічні аспекти надання послуг адвокатом різноманітним категоріям громадян, конфлікти в практиці адвокатів та психологічні особливості надання адвокатом безоплатної правової допомоги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наркомания в Украине набирает невиданный рост / [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zdorovja.com.ua/content/view/347/56>.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-05>.
3. Поведінка молоді, що пов'язана з вживанням наркотиків / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://svatovo.ws/family/psychological_help_drugs2.html.
4. Особенности психологии личностей наркоманов / [Электронный ресурс]. – Режим

доступа : http://pppsychology.ru/psihologia_lichnosti/psihologiya_lichnosti_narkomana.

5. Синеокий О.В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты : [учебное пособие] / О.В. Синеокий. – Х. : Право, 2008. – 496 с.
6. Мова злочинного світу / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-7161-10.html>.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка]. – [6-те вид., переробл. та доповн.]. – К. : Юридична думка, 2009. – 1236 с
8. Про адвокатуру: Закон України від 19.12.1992 № 2887-ХІІ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2887-12>.

УДК 342.951

ІНСТИТУТ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВ НА ЗЕМЕЛЬНІ ДІЛЯНКИ В ПРОЕКТІ ВОТЧИННОГО СТАТУТУ ТА ПРОЕКТІ ЗАСНУВАННЯ ВОТЧИННИХ УСТАНОВ

Кисіль В.Є., здобувач

*Навчально-науковий інститут земельних ресурсів та правознавства
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

Розглянуто окремі історико-правові аспекти становлення інституту реєстрації прав на земельні ділянки на території України, що входила до складу Російської Імперії. Досліджено еволюцію інституту на етапі розробки проекту Вотчинного Статуту. Вперше досліджено організаційно-правовий аспект системи реєстрації прав на нерухомість, що планувалося запровадити Проектом Заснування Вотчинних Установ.

Ключові слова: реєстрація прав, земельна ділянка, нерухомість, Проект Вотчинного Статуту, Проект Заснування Вотчинних Установ.

Кисиль В.Е. ИНСТИТУТ РЕГИСТРАЦИИ ПРАВ НА ЗЕМЕЛЬНЫЕ УЧАСТКИ В ПРОЕКТЕ ВОТЧИННОГО УСТАВА И ПРОЕКТЕ УЧРЕЖДЕНИЯ ВОТЧИННЫХ УСТАНОВЛЕНИЙ / Учебно-научный институт земельных ресурсов и правопедения Национального университета биоресурсов и природопользования Украины, Украина
Рассмотрены отдельные историко-правовые аспекты становления института регистрации прав на земельные участки на территории Украины, входившей в состав Российской Империи. Исследовано эволюцию института на этапе разработки Вотчинного Устава. Впервые исследован организационно-правовой аспект системы регистрации прав на недвижимость, который планировалось ввести Проектом Учреждений Вотчинных Установлений.

Ключевые слова: регистрация прав, земельный участок, недвижимость, Проект Вотчинного Устава, Проект Учреждения Вотчинных Установлений.

Kysil V.E. LAND PLOT TITLE REGISTRATION INSTITUTE UNDER DRAFTS REAL PROPERTY STATUTE AND ESTABLISHMENT OF REGISTRATION AGENCIES / Educational-scientific institute of land resources and law of National university of life and environmental sciences of Ukraine, Ukraine

Certain historical and legal issues of land plot title registration institute establishing at the territory of Ukraine constituted the part of Russian Empire are considered. Author focuses it attention on evolution of the legal institute in question at period when the drafts Real Property Statute and Establishment of Registration Agencies Statute were developed. Author researches the organizational aspects of real estate title registration system should be implemented under the draft Statute on Establishment of Registration Agencies.